SAMLAREN

Tidskrift för svensk litteraturhistorisk forskning

ÅRGÅNG 86 1965

Svenska Litteratursällskapet

UPPSALA

Detta verk har digitaliserats. Bilderna av den tryckta texten har tolkats maskinellt (OCR-tolkats) för att skapa en sökbar text som ligger osynlig bakom bilden. Den maskinellt tolkade texten kan innehålla fel.

Almqvist & Wiksells
BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG
UPPSALA 1965

Forf. klarlegger forskjellen mellom de moralpedagogiske chimärsagor i opplysningstiden, hvor formålet var å gi etisk lærdom i underholdende form, og de romantiske chimärsagor som ble utgitt med den romantiske pedagogikks motivering, dvs. som stimulans for fantasi og fölelse. Han betoner at 1820- og 1830-årene er en brytningstid mellom opplysning og romantikk, noe som avspeiler seg såvel i barnelitteraturen som i bedömmelsen av den.

Fremstillingen slutter plutselig. Man har inntrykk av å befinne seg midt inne i et kapitel. Et resymé av den pedagogikkhistoriske utvikling som forf. mener å ha funnet bevis for i barnelitteraturen, ville hevet avhandlingens verdi — og fremforalt gjort den lettere tilgjengelig. Slik avhandlingen er formet, blir de tallrike eksempler som skal illustrere forf.s synsmåter, unektelig noe forvirrende i all sin mangfoldighet. Man må nærmest lete seg frem til de pedagogikkhistoriske hovedlinjer. Idéinnholdet kommer ikke tydelig nok frem, en mangel som kunne vært avhjulpet ved et sammenfattende sluttkapitel.

Det viktigste ved denne avhandling er det svære og tidkrevende kompilatoriske arbeid Göte Klingberg har utfört. Han har her ryddet grunnen for fremtidig forskning ikke bare i Sverige, men i Skandinavia som helhet. Fremforalt ligger betydningen i at han stiller höye krav til vitenskapelig nöyaktighet — krav som tildels er blitt neglisjert i barnelitteraturhistoriske verker.

Sonja Hagemann

CLAUDE CUÉNOT: *Le style de Paul Verlaine.* Paris 1963.

Verlaineforsknignen har i stor utsträckning ägnat sig åt att utforska författarens liv och betydligt mindre åt hans diktning. 1963 publicerade Claude Cuénot Le style de Paul Verlaine, som går tillbaka på en otryckt doktorsavhandling från 1951. De relativt få stilstudier som fanns förut är i regel kortfattade och av mycket varierande värde, så det är värdefullt att Cuénots avhandling nu har blivit tillgänglig.

Frapperande är att Cuénot inte inleder sin undersökning med en stildefinition. I stället citerar han bl. a. Flaubert och Valéry. Att döma av Flaubert-citatet är Cuénots målsättning att undersöka stilens konstnärliga funktion. Citatet från Valéry ger vissa preciseringar. Valéry anser att författarna arbetar med avvikelser från normalt språkbruk, och Cuénots avsikt är att studera dessa avvikelser.

Bokens innehåll är mer begränsat än titeln antyder. Prosaproduktionen, även breven, har Cuénot valt att inte behandla. Han begränsar sig till de dikter som säkert är tillkomna före 1885 (utgivningsår för Jadis et Naguère) och som författaren själv ansåg värda publicering, dvs. samlingarna Poèmes saturniens, Amies, Fêtes galantes, La Bonne Chanson, Romances sans paroles, Sagesse, Jadis et Naguère och några dikter ur Amour och Parallèlement. En begränsning är givetvis nödvändig och gränsen framåt naturlig, eftersom de sena samlingarna brukar räknas som Verlaines sämsta.

De stilområden Cuénot undersöker är ordförråd, meningsbyggnad, stilistiska figurer, olika slag av rim, rytm, strofbildning och, i ett särskilt kapitel, varianterna av dikten Crimen Amoris. Varje stildrag isoleras och undersöks för sig. Så är det nödvändigt att arbeta med ett material av den storleksordning det här är fråga om. Att analysera varje dikt för sig vore omöjligt och inte heller önskvärt, men det hade varit intressant med åtminstone några diktanalyser, där olika stilistiska företeelser samtidigt behandlades. Det borde ha underlättat för författaren att realisera den antydda målsättningen att undersöka stilens konstnärliga funktion.

Ordförrådet undersöks ur flera synpunkter. Ett särskilt kapitel ägnas orden för sinnesförnimmelser. Speciellt intressanta är de ord som återger hörsel- och synintryck. Cuénot visar att Verlaine inte är någon nyskapare av ord. Däremot använder han relativt många latinismer och en del anglicismer. I sitt ordval har Verlaine påverkats av bl. a. romantikerna, parnassdiktarna och Baudelaire, medan hans vänskap med Rimbaud har avsatt förvånansvärt få spår. Cuénots undersökning av eventuella påverkningar är emellertid diskutabel. Visserligen reserverar han sig för att en del paralleller är osäkra, men litet för många av de anförda textställena tycks höra till den kategorin.

I meningsbyggnaden står Verlaines språk ofta talspråket nära. Orduppreppningar är också vanliga. Ett annat karakteristiskt drag är bruket av substantivkonstruktioner i stället för verbkonstruktioner.

Tyngdpunkten i avhandlingen ligger på undersökningen av de metriska problemen, och den delen av avhandlingen är också intressantast. Cuénot undersöker assonanser och allitterationer och försöker tolka deras uttrycksvärde. Verlaine var en stor rimkonstnär, och hans rimflätningar är ibland komplicerade. När det gäller rytmen visar hans dikter stor variation. Ofta använder han alexandrinen och ofta modifierar han den. Hans originalitet kommer bäst fram i dessa modifikationer av en given rytm och i användningen av de korta versmåtten. Placeringen av cesuren varierar, och ofta använder han versbindning. Bland strofformerna hör sonetten till dem han mest använder, och liksom versmåtten är strofformerna varierande.

Karin Norström

Correspondance générale de Villiers de l'Isle-Adam et documents inédits. Édition recueillie, classée et présentée par Joseph Bollery. Tome premier 1846–1880, Tome second 1881–1889. Mercure de France, MCMLXII

Föga uppmärksammad under största delen av sin författarbana blev som bekant Villiers de l'Isle-Adam efter Huysmans' uppskattande ord i A rebours (1884) av den då unga generationen uppfattad som något av en föregångare till symbolisterna. Novellsamlingen Contes cruels (1883) och borgarsatiren Tribulat Bonhomet (1887) blev hans kanske mest bekanta verk. I Norden tycks han nätt och jämnt ha varit känd under sekelslutet

En fransk forskare, Joseph Bollery, har nu samlat och utgivit allt brevmaterial, som han kunnat finna av, till och om Villiers de l'Isle-Adam. Resultatet har inte blivit märkligt. Visst får man veta en del om tidskriftsfloran i Paris, visst kan det vara intressant att lära känna tonen bland habituéerna i Madame de Villards salong, visst kan förhållandet till den inbilske fadern ha spelat en roll för författarskapet, men för övrigt är det endast en korrespondens, som har något större allmänt värde, nämligen breven från och till Mallarmé. Dessa är emellertid för länge sedan utgivna av G. Jean-Aubry i Une amitié exemplaire, 1942, som Bollery alltså trycker av. Något av intresse från symbolismens framväxttid finns inte. Och forskare, som arbetar med utomfranska författare, har intet att hämta. Så finns t. ex. inte någon nordisk författare med i den digra personförteckningen.

Sigvard A. Lindqvist

HELMUT MÜSSENER: *August Strindberg »Ein Traumspiel». Struktur- und Stilstudien.* Meisenheim am Glan 1965.

Av Müsseners arbete, som 1964 framlades som dissertation vid Johannes Gutenberguniversitetet, har ett parti tidigare publicerats på svenska i uppsatsen »Ett drömspel. Tillkomst och textproblem» (Meddelanden från Strindbergssällskapet nr 36, 1964, s. 18–29).

Enligt det avslutande kapitlet har avsikten med boken varit att studera Ett drömspel som konstverk, »weitgehend von der Person des Dichters losgelöst» (s. 166), vilket närmare bestämt innebär att studiet medvetet har begränsats till vad Müssener kallar »die künstlerische Arbeit» (s. 167). Av uttalanden i bokens början (s. 2 f.) framgår att Müssener härvid har försökt realisera det forskningsprogram, för vilket Walter A. Berendsohn länge varit en entusiastisk förespråkare, senast i uppsatsen »Struktur- och stilanalysen — ett nödvändigt komplement till den svenska Strindbergsforskningen» (Horisonts småskrifter nr 5, 1964). Enligt Berendsohns och Müsseners terminologi syftar begreppet *struktur* på »det inre sammanhanget och hela kompositionen», medan man med *stil* avser »alla detaljer i verkets utgestaltning, i synnerhet alla språkliga, konstnärliga medel» (s. 3). Det tilläggs — fortfarande med Berendsohns formulering — att »målet med en struktur- och stilanalys med följande syntes är nått i en karakteristik som bely-